

РЪКОВОДСТВО 10 общи основни принципа за приобщаване на ромите

ЗА РАЗЛИЧНОСТТА
ПРОТИВ ДИСКРИМИНАЦИЯТА

Инициатива на Европейския съюз

Десетте общи основни принципа за приобщаване на ромите са инструмент, който е насочен към авторите на политики и ръководителите на програми и проекти. Извлечени от натрупания опит в резултат на успешни политики, те осигуряват рамка за успешно планиране и изпълнение на дейности, подпомагащи приобщаването на ромите.

Общите основни принципи за първи път бяха представени в Прага на 24 април 2009 г. на срещата на Европейската платформа за приобщаване на ромите. На 8 юни 2009 г. Съветът на министрите, отговарящ за социалните въпроси, помести принципите в приложение към своите заключения и прикани държавите членки и Комисията да ги вземат под внимание.

Настоящото ръководство предоставя практичен списък за бърза справка за прилагането на всеки от принципите.

- 1 Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики
- 2 Ясно определена, но не изключителна насоченост
- 3 Межкултурен подход
- 4 Приобщаване към мнозинството
- 5 Осъзнаване на измерението за равенство между половете
- 6 Трансфер на основани на фактите политики
- 7 Използване на общностни инструменти
- 8 Участие на регионалните и местните власти
- 9 Участие на гражданското общество
- 10 Активно участие на ромите

1

Принцип № 1 Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики

Политиките за приобщаване на ромите спазват и осъществяват основните ценности на Европейския съюз, между които права и достойнство на човека, недискриминация и равни възможности, както и икономическо развитие. Политиките за приобщаване на ромите са част от основните политики, особено в областта на образованието, заетостта, социалните въпроси, жилищното настаняване, здравеопазването и сигурността. Целта на тези политики е ромите да получат действителен достъп до равни възможности в обществата на държавите членки.

С други думи...

Първият принцип е фокусиран върху „конструктивните и прагматични“ политики: политики, подходящи за реалната ситуация на място. Разработването, осъществяването и оценката на политиките и проектите трябва да се основава не на предубеждения, а на действителното положение на ромите. За да се изпълни това изискване, следва да се обърне внимание на изследвания и други източници на достоверна информация, да се правят посещения на място и в идеалния случай самите роми да вземат участие в разработването, осъществяването и оценката на политиките и проектите.

Първият принцип също така изисква да се уважават и насърчават основните ценности на ЕС — права и достойнство на човека и недискриминация. Той се основава и на насърчаването на икономическото и социално развитие на ромите като основа за постигането на равни възможности за ромското население.

Как може да се постигне това на практика?

- Не базирайте политиките на предварителни представи, а на реалната ситуация
- За целта използвайте проучвания, изследвания, посещения и участие на роми или експерти и др.
- Популяризирайте този подход сред всички участници
- Погрижете се за спазването на ценностите на ЕС (права и достойнство на човека, недискриминация и т.н.)
- Вземете предвид социално-икономическата неравнопоставеност на ромите и подкрепяйте принципите на равни възможности/равен достъп за ромите.

2

Принцип № 2 Ясно определена, но не изключителна насоченост

Ясно определената, но не изключителна насоченост към ромите е от съществено значение в инициативите за приобщаване. Тя има за цел съсредоточаването върху ромите като целева група, но не за сметка на други хора, поставени при сходни социално-икономически условия. Този подход не отделя насочените към ромите действия от по-широките инициативи на политиката. Наред с това, когато е уместно, следва да се отчита вероятното въздействие на по-общите политики и решения върху социалното приобщаване на ромите.

С други думи...

Води се непрекъснат дебат как по-добре да се отговори на потребностите на етническите малцинства, който обхваща два противоположни подхода: конкретен подход (насочен към конкретно малцинство) или общ подход (отнасящ се за всички). Вторият принцип ни позволява да подминем този дебат с въвеждането на „ясно определена, но не изключителна насоченост“.

Този подход предполага фокусиране върху ромите като целева група, без да се изключват другите лица, които живеят при сходни социално-икономически условия. Политиките и проектите трябва да бъдат насочени към „уязвими групи“, „групи в периферията на пазара на труда“, „групи в неравностойно положение“ или „групи, живеещи в райони с неблагоприятни условия“ и др., като изрично се посочва, че тези групи включват ромите. Този подход е особено уместен за политики и проекти, които се осъществяват в райони, населявани от роми, както и от други етнически малцинства или маргинализирани членове на обществото.

Как може да се постигне това на практика?

- Насочете политиките към „отворени“ групи (напр. уязвими групи, хора, живеещи в райони с неблагоприятни условия, групи в неравностойно положение и т.н.), като изрично посочите, че това включва ромите
- Разработете политики за райони в неравностойно социално положение, а не за отделни (етнически) групи
- Обърнете внимание на възможните негативни ефекти от по-мощни политики за решаване на специфични проблеми на ромите, по-конкретно тяхното социално приобщаване

Принцип № 3 Межкултурен подход

Налице е необходимост от межкултурен подход, който да включва както роми, така и хора с различен етнически произход. От основно значение за ефективната комуникация и политика е да се насърчават межкултурното обучение и умения, наред с борбата с предразсъдъците и стереотипите.

С други думи...

Вземането на мерки за насърчаване на приобщаването на етническо малцинство често поражда страх, че интеграцията ще доведе до културна асимилация. Третият принцип се отнася до тази дилема и предлага политиките и проектите да се фокусират върху насърчаването на межкултурното обучение и умения, вместо да се визират културни идентичности.

Чрез този подход на мнозинството се предоставят инструменти и умения, които им помагат да разберат ромската култура, а на ромите се предоставят инструменти и умения, за да разберат културата на мнозинството. В резултат насърчаването на взаимното разбирателство спомага да се преодолеят предразсъдъците и на двете страни. Този подход обаче не предполага да се правят отстъпки по отношение на основните права на човека.

Как може да се постигне това на практика?

- Насърчавайте межкултурното обучение (напр. курсове за обучение, информационни материали и т.н.) и взаимното разбирателство
- Подчертавайте межкултурния обмен и ролята на межкултурните медиатори
- Включете хора от различен етнически произход в разработването, осъществяването и оценката на политиките и дейностите
- Вземете предвид културните особености на ромските общности, когато разработвате политики (напр. бъдете наясно с табутата и т.н.)
- Обърнете внимание на евентуални културни пристрастия в общуването, както и в провеждането и същността на политиките и дейностите

Принцип № 4 Приобщаване към мнозинството

Всички политики на приобщаване имат за цел извоюването на място за ромите сред общественото мнозинство (по отношение на образователни институции, работни места и жилища). В случай че все още съществува пълна или частична сегрегация в образованието или жилищното настаняване, това наследство трябва да бъде преодоляно чрез политиките за приобщаване на ромите. Развитието на изкуствени или отделни „ромски“ пазари на труда трябва да се избягва.

С други думи...

Четвъртият принцип привлича вниманието върху дългосрочния ефект от политиките и проектите, тъй като понякога, въпреки че имат за цел да подкрепят ромското включване, те могат да доведат до увеличаване на сегрегацията. Четвъртият принцип подчертава, че насърчаването на приобщаването на ромите към общественото мнозинство трябва да бъде крайна цел на всички политики. Съответно всички действия трябва да се оценяват, за да се прецени дали създават риск от сегрегация, и при необходимост да се адаптират.

Например подкрепата за ремонтване на жилищата на ромското население на пръв поглед може да допринесе за борбата със социалната им изолация. Но ако тези жилища са изолирани в географско отношение, например отдалечени са от връзки с обществен транспорт, това всъщност запазва сегрегацията на ромите от общественото мнозинство. По подобен начин насърчаването на ромските занаяти като източник на приходи допринесе за подкрепата на активното участие на ромите на пазара на труда, но също така поражда риска от създаване на отделни изкуствени пазари на труда.

И накрая, ромската сегрегация може да бъде утежнена от мерки, които са привидно неутрални, но в крайна сметка създават допълнителни бариери пред ромите заради тяхното положение: те са известни като „непряка дискриминация“.

Как може да се постигне това на практика?

- Подкрепяйте активно десегрегацията чрез насърчаване на интегрираните подходи
- Избягвайте мерки, при които съществува риск от засилване на сегрегацията или дори от създаване на нови форми на сегрегация, и обръщайте внимание на дългосрочния ефект от политиките и проектите
- Обръщайте внимание на риска от непряка дискриминация (при която привидно неутрални мерки в крайна сметка създават допълнителни бариери пред ромите)
- Привлечете ромските общности

5

Принцип № 5 Осъзнаване на изменението за равенство между половете

Инициативите за приобщаване на ромите трябва да вземат предвид потребностите и положението на ромските жени. Те следва да отчитат въпроси като различните видове дискриминация и проблемите на достъпа до здравно обслужване и детска издръжка, но също и домашното насилие и експлоатацията.

С други думи...

При ромските жени съществува много по-голяма вероятност от социална дискриминация, отколкото при ромските мъже и жени като цяло в общественото мнозинство. Ромските жени са особено уязвими и се сблъскват с препятствия като ограничен достъп до заетост, образование, здравни и социални услуги. Те често стават жертви на двойна дискриминация: дискриминация на основата на пол и на етнически произход. Освен това те са изложени на по-висок риск от домашно насилие, трафик на хора и експлоатация, отколкото жените от мнозинството.

Ромските жени обаче играят решаваща роля за насърчаване на включването (напр. като медиатори за интеграцията на децата в образователната система).

Как може да се постигне това на практика?

- При създаването, прилагането и оценката на политиките и дейностите разглеждайте конкретните потребности на ромските жени
- Обърнете внимание на съпътстващите проблеми (напр. множествена дискриминация, домашно насилие, експлоатация, достъп до здравеопазване/детски градини)
- Погрижете се ромските жени да участват и играят водеща роля в консултативните органи или наблюдаващите комисии

6

Принцип № 6 Трансфер на основани на фактите политики

От съществено значение е държавите членки да се учат от опита си при разработването на инициативи за приобщаване на ромите и да обменят своя опит с останалите държави членки. Признат факт е, че разработването, прилагането и контролът върху политиките на приобщаване на ромите изискват солидна база от редовно събирани социално-икономически данни. Когато е уместно, се вземат предвид примери и опит, свързани с политики на социално приобщаване на други уязвими групи, както от ЕС, така и извън него.

С други думи...

Шестият принцип подчертава необходимостта от извличане на поуки от собствения опит, както и от обмяната на опит с други заинтересовани лица или специалисти с цел извличане на поуки от тяхната работа.

За да се извлече полза от опита, добрите практики трябва да се изтъкват и разпространяват. Необходимо е да се води диалог между държавите членки и ромски заинтересовани лица, както и с други сектори (например по отношение на работата с други уязвими групи или събития извън ЕС).

Как може да се постигне това на практика?

- Използвайте и комбинирайте наличната информация и ако е уместно, събирайте данни (в съответствие с разпоредбите относно защитата на личните данни), за да наблюдавате развитието на проектите и политиките
- Вземайте предвид постигнатите резултати от различните започнати процеси (напр. Европейската ромска мрежа, Европейската платформа за приобщаване на ромите, Десетилетието на ромското включване и т.н.)
- Където е възможно, черпете вдъхновение и продължавайте да развивате примера и опита от работата с други уязвими групи
- Използвайте информация, получена извън ЕС
- Насърчавайте споделянето на информация и обмяната на опит между държавите членки

7 Принцип № 7 Използване на обществени инструменти

От решаващо значение е при разработването и прилагането на своите политики за приобщаване на ромите държавите членки да използват в максимална степен обществените инструменти, в т.ч. правни инструменти (Директивата за расовото равенство, Рамковото решение относно расизма и ксенофобията), финансови инструменти (Европейския социален фонд, Европейския фонд за регионално развитие, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, предприєдинителните инструменти), както и инструменти за координация (отворени методи на координация).

Държавите членки трябва да гарантират, че използването на финансови инструменти е съобразено с настоящите общи основни принципи, и да се възползват от експертния опит на Европейската комисия по отношение на оценката на политиките и проектите.

Партньорските оценки и обменът на добри практики се улесняват на експертно равнище и от EURoma (Европейската мрежа за социално приобщаване на ромите в рамките на структурните фондове).

С други думи...

Седмият принцип насочва вниманието към правните, финансовите и координационните инструменти на ЕС, които могат да бъдат популяризирани сред държавите членки като средство за подпомагане на ромското приобщаване. Той е свързан с шестия принцип, тъй като визира координацията и сътрудничеството между заинтересованите страни на европейско равнище.

Как може да се постигне това на практика?

- Използвайте и популяризирайте законодателството на ЕС, което подкрепя ромското включване (напр. директиви, рамкови решения)
- Използвайте и популяризирайте финансовите инструменти на ЕС, които подкрепят ромското включване (напр. структурни фондове и т.н.)
- Използвайте и популяризирайте политическите инструменти на ЕС, които подкрепят ромското включване (напр. координационни процеси, политически изявления и т.н.)
- Използвайте 10-те общи основни принципа като табло с резултати за оценка на използването на инструментите на ЕС
- Възползвайте се от обратна информация и експертни сведения от Европейската ромска мрежа относно използването на структурните фондове за ромите
- Възползвайте се от възможностите за партньорски проверки, за да черпите опит от найуспешните практики
- Работете в сътрудничество с националните правителства, така че те да поемат конкретни ангажименти за използването на структурните фондове и други финансови инструменти за ромско приобщаване

8 Принцип № 8 Участие на регионалните и местните власти

Държавите членки трябва да разработват, развиват, прилагат и оценяват инициативите на политиката на приобщаване на ромите в тясно сътрудничество с регионалните и местните власти. Тези власти играят ключова роля в практическото осъществяване на политиките.

С други думи...

Осмият принцип се фокусира върху регионалното и местното управление като действащи лица на местно равнище, които са от решаващо значение за ромското приобщаване.

Как може да се постигне това на практика?

- Популяризирайте политиките и инструментите на ЕС сред регионалните и местните власти
- Обръщайте особено внимание на осъществяването на политиките за приобщаване на регионално и местно равнище
- Включете регионалните и местните власти в създаването, мониторинга и оценката на политиките за ромско приобщаване
- Популяризирайте този подход сред националните правителства

9 Принцип № 9 Участие на гражданското общество

Държавите членки също така трябва да разработват, развиват, прилагат и оценяват инициативите на политиката за приобщаване на ромите в тясно сътрудничество с факторите на гражданското общество, като например неправителствените организации, социалните партньори, учените и изследователите. Участието на гражданското общество е от решаващо значение за мобилизацията на експертен опит и разпространяването на знания, необходими за постигането на публичен дебат и отчетност в хода на политическия процес.

10 Принцип № 10 Активно участие на ромите

Участието на ромите на всеки етап от процеса засилва ефективността на политиките. Ромите трябва да участват както на национално, така и на европейско равнище чрез споделяне на опит от страна на ромски експерти и държавни служители и посредством консултации с множество фактори от ромските среди, свързани с разработването, прилагането и оценката на инициативите на политиката. От решаващо значение е политиките на приобщаване да се основават на отвореност и прозрачност и да разглеждат деликатните и неудобни въпроси по подходящ и ефикасен начин. От не по-малко съществено значение са и подкрепата за пълноценното участие на ромите в обществения живот, насърчаването на активната им гражданска позиция и развитието на човешките им ресурси.

С други думи...

Последните два принципа се отнасят до сътрудничеството с неправителствени организации (НПО), социални партньори, учени/изследователи и самите ромски общности. Те би трябвало активно да участват в създаването, прилагането, наблюдението и оценяването на политиките и проектите. Ромските организации и мрежи не само могат да предложат ценен експертен опит, но и да бъдат и важен посредник за разпространението на информация.

Как може да се постигне това на практика?

- Консултирайте се и включвайте НПО, учени и представители на ромите във всички етапи на разработването на политиките
- Възползвайте се от експертния опит и мрежите за разпространение на гражданското общество
- Организирайте обществени дебати през целия процес на създаване на политики
- Помислете за мерки, свързани с положителни действия, които да насърчат ромите да участват в обществения живот и да заемат активна гражданска позиция
- Съдействайте за осигуряването на заетост на ромите, като включвате положителни действия в стратегиите за човешки ресурси, като например организиране на курсове за обучение, стажове или посещения на компании, насочени към ромските общности

Портал на Европейската комисия за ромите

<http://ec.europa.eu/roma>

Информационна кампания „За различността. Против дискриминацията.“

www.stop-discrimination.info

Европейската комисия и всички лица, действащи от името на Комисията, не носят отговорност за ползването на информацията, която се съдържа в настоящата публикация.

KE-30-10-317-BG-C doi: 10.2767/20518

Снимки: Jón Wooding – © Европейски съюз, Reporters

■ Служба за публикации

ISBN 978-92-79-15320-4

9 789279 153204